

Demokrati- spælið

Politikarar og byrokratar spæla eitt spæl, teir kalla demokrati, har teir sjálvir hava alt spælið einsamallir. Í hesum demokratispælinum hava politikarar og byrokratar vunnið framanundan, tí reglurnar eru gjørdar soleiðis. Hin parturin í spælinum – veljarin ella tann meinigi maðurin, sleppur bara at hyggja at. Orðstýrarin og journalistar í fjøl-miðlum áttaka sær ta uppgávuna at billa fólki inn, at tey eru sloppin í spælið av álvara.

Eg havi verið til tveir kjakfundir í vikuni, sum fór, um tvey týðandi evni: Mánadagin í Norðurlandahúsinum um mentan og týskvöldið gjøgnum sjónvarpið í Sjótleikarhúsinum um politikk og búskap. Til báðar fundir var almenningurin boðin at kjakast, báðir vóru fullkomiliga mýseydnaðir og á hvørgum elvdist kjak. Báðir fundir vóru hugtýngjandi ta neyðarstöðu, almenna kjakið og hin almenna samrøðan millum fólk eru komin í, og sum eftir mínum tykki er ein neytøka av sjálvum tí anda, demokratið er knæsett í, og sum hóttir við at fyra hetta sama demokrati av aftur knænum niður á gólv, har ta kann traðkast á.

Báðir fundir vóru klökkandi klárt á, hvussu henda neyðtøka fer fram, og hvør neyðtekur. Í Norðurlandahúsinum var ongantíð ætlingin, at fólk skulu kjakast, í Sjótleikarhúsinum var tað kanska ein naivur tanki, men har var heldur ongin møguleiki, skrivar Eyðun Andreassen í »Sjónarmið« í dag

Sjónarmið

sviða sum svøllir, og sleppast sum frægest viðari. Fólkíð – og demokratið – hevur brúk fyri, at Atli Dam, Jákup Joensen, Hans Jørgen Laursen og allir hinir mongu mennir úr politikki og vinnulívi opið og ærliga reisa seg upp og siga: »Vit hava gjørt skeivt. Hetta má ikki henda aftur!« Ikki fyri at seta nakran á pinubonkin ella eyðmýkja nakran, men fyri at vinna aftur eitt falið álit millum fólkíð og tess umboð. Í staðin seta teir seg at metast um smálutir og einstøk mál, og skugva skyldina yvir á hinar ella allar helst »umstøðurnar«. Øll vita, at feilirir eru gjørdir í politikkinum og vinnulívinum, so hvi ikki siga tað? Bart út!

At viðganga tað uttan afturhald er neyðugt, tí øll vita eisini, at vit fáa ikki aðrar politikarar. Hvørju skulu teir vera? So mong politikaraevni kunnu heldur ikki væntast at vera í hesum litla landinum. Tað minsta kravið má so vera, at teir, vit hava, viðganga mistøkini, og lova bót og bata.

Tað skuldu Árni og Tróndur havt syrgt fyri, men kláraðu tað ikki. Tann vitan, fólk í dag fær um veruleikan, er til eina og hvørja tíð tann *tulkning*, fjølmiðlarnir geva av veruleikanum. Politikarar tosa minni og minni við fólk, uttan tey umhyggjiliga útvaldu í øllum nevndunum og ráðunum, ið skulu sita har sum fólksins umboð, men í veruleikanum sita sum umboð fyri seg sjálv ella teir politikarar, ið hava valt tey. Hetta er *demokratispælið*. Og í tí spælinum eru fjølmiðlarnir, In casu Tróndur og Árni,

eisini ein partur. Í síni sjálvsfatan eru teir fólksins umboð, og seta sínar spurningar okkara vegna, men í veruleikanum hava teir, meira og minni óavvitandi, leiklutin sum spælmeistarar – *regissørar* –, ið seta leikin upp, og fáa alt at ganga sum best.

Teir eru báðir tvey rættilig, sum danir kalla tað, »skærmtróld« (kann ikki tyðast til skiggjatróll), ið siggja út til at trivast sum kálvar á grøn-um beiti. Teir hava verið ov leingi við í hesum demokratispælinum, teir umgangast politikararnar og vinnulívsmentinnar (huff, allir hesir mennir!) dag og dagliga, eru kommir at kenna teir, og visa í hvørji einastu samrøðu og reportasju, hvussu væl kendir teir eru. Teir brúka eina serliga »jargon«, tá teir tosa við hesar mennin, eitt klubbamál, ið báðir partar kenna og duga at brúka til fulnar. Og hvørjig parturin fer út um tað markið, eitt veruligt demokrati krevur.

Politikarar og allir hinir mennir koma fegnir og glaðir í sjónvarpsstovuna, og teir koma fyrst og fremst óráðir. Teir kenna spurningarnar framanundan, og Tróndur og Árni kenna svarini, áðrenn spurningarnir eru settir. Tað er demokratispælið. Afturfyri sleppa journalistarnir upp í tann politiska klubban, vera partar av spælinum, tosa tað viðurkenda málið, og journalistikkurin blívur burtur á vegnum. Allir partar eru púra tryggir í spælinum.

Journalistarnir hava sína egnu heilt øðrvísi

fatan av sær sjálvum og sínum arbeiði. Møguliga tí landið er so lituð og spælarnir so fáir, eru sjónvarpsmenninir dotnir í hesa vandamiklu veltina. Teir grunda tað møguliga, men vita ikki heilt av tí, og tykjast at trivast væl.

Demokratið verður offur. Teir spurningar, ið Árni og Tróndur, skuldu sett, komu ikki. Tí komu svarini heldur ikki. Demokratispælið millum maktmennin og sjónvarpsmennin hevur langt síðan fingið sínar fæstu spælireglur og sít velfungerandi mál.

Tann, sum ikki vil spæla við, verður koyrdur burtur úr. Og hvør vil verða útkoyrdur, har so gott er at vera?

Eyðun Andreassen

Í sambandi við 10-ára haldið bjóðaði Norðurlandahúsið seinasta mánadag klókkan fyra til almennan kjakfund um Húsið og virksemi tess hesi tiggju árin. Kjaksurningurin skuldi vera nakað um, hvussu Húsið hevur virkað og hvussu tað hevur eydnast hesi árin. Spannandi og viðkomandi evni.

Orðstýrarin Bengt Gøransson, nevndarformaður fyri Húsinum, gav fyrst fráfrarna formanni Jan Suemstedt orðið. Hann tosaði í útvið trý korter um seg sjálv og nevndi *en passant* einar tveir ella trýggjar aðrar nevndarlímur. Henda røða var eitt lærustykki í panegyriskum orðabraski, hildin í svulstugum svenskum retoriskum stíli, tá hann er ringastur (hann kann vera brilljantur). Dominerandi tema: Innantómt sjálvrós. Fráverandi tema: Vitan, innlit og áhugi fyri mentan og mentunarlívi.

Eftir hesa bisaru røðu kom Gunnar Hoydal, ið er líka við at enda sum hoffpoetur og lokalt alibi, við nøkrum hugleiðingum, ið givið høvdu eitt og annað diskret poeng, men annars kundu verið sagdar nær sum helst og hvar sum helst. Honum á baki komu, eftir (tiltrondan) steðg fyrrverandi stjórnar og søgdu tað sama, teir áður hava sagt

við óteljandi høvi. Onki nýtt har at hoyra. Løgið at ongin hevði nakrar royndir at leggja fram um hetta ella hatta eftur starvstíð sína! So gott kann onki vera, at ikki okkurt kann gerast annarleiðis um ikki betri.

Klókkan út ímóti sjei var so komið fram til tann partin, har »almenningurin« skuldi sleppa framat, og Dánjal Pauli Danielsen settist í orðstýrarsessin. Tá vóru fólk so móð og forfard, at onki kjak kundi bliva uttan okkurt hissini innlegg fyri eini lammaðari og oyraðoyvdari klingru. Og tey eru vist heldur ikki mong, ið hava hug at skifta orð um mentan við akkurat tann orðstýraran.

Almenningurin, »fólkíð«, verður boðin til kjakfundar um eitt týðandi evni, men tann veruliga meiningin er, at skula sita still, lurta eftir og læra av tí, professionellir mentunarsitarar útnevndir gjøgnum tað representativa demokratið og fólksins vegna áftantjalds politiskar intrigur hava at siga um seg sjálv. Leikluturin hjá almenninginum er at vera passivir áskoðarar og demokratisk alibi. Hóast Bengt Gøransson á sín stillfarandi hátt rak framundir, at fólk tók orðið, elvdist onki kjak. Tað var skilliga heldur ikki meiningin. Hesin stúrlin hevur eyðkent

Norðurlandahúsið øll tiggju árin, ið at fólk einar tveir ferðir upp á gjet hevur verið boðið til kjakfund. Ein fløga upp á meira enn 80 milliónir krónur og rakstur hesi tiggju árin upp á aðrar 80 milliónir verður brúkt sum staffassja, tá einir fyra fimm mentunarsitarar fara seg fram. Tað er eisini grundin til, at eg bara kundi telja eini fimm ella seks fólk, ið vóru komin av áhuga at lurta. Restin av tí ikki heilt litla samkomuni var fyrrverandi nevndir og ráð av ymsum slag, summi við makum, fyrrverandi og núverandi stjórnar o.s.f. Allt fólk, ið var komið at lurta eftir, hvussu framúrskarandi tey øll vóru.

Tað konkræta innihaldið, virkseimið og politikkurin í húsinum kom ikki til kjak.

Hin fundurin var eitt beinleiðis sent sjónvarps-orðaskifti í Sjótleikarhúsinum í Havn, har máttmiklir menn, ið hava fært Føroyar á ømindahús, sótu við pallborðið og »fólkíð« í salinum, og skuldi fáa høvi til at tosa við hesar menn. Serliga nógv fólk var heldur ikki komið, og nakað veruligt kjak elvdist ikki.

Fólkíð í hesum landinum er neyðstätt, men ikki býtt. Øll vita, at nú má